

КУЛЬТУРА

Пропозиції підготували експерти: Олексій Валецький, Сергій Галетій, Вікторія Колеснікова, Наталія Кривда, Олена Правило.

Громадські організації, які входять до експертної групи РПР:

- Конгрес активістів культури
- ВГО Спілка археологів України

Проблеми, які має вирішити реформа

Сьогодні в Україні не приділяється достатньої уваги становленню культури та креативних індустрій. Досі відсутнє розуміння значущості культурних та креативних індустрій (ККІ) на всіх рівнях влади та, відповідно, нормативно-правове забезпечення цього сектору економіки.

За інерцією з радянських часів чинне законодавство й досі регулює тільки державний культурний сектор, таким чином, «виключаючи» з відносин з державою недержавний сектор та бізнес з усією різноманітністю культурних практик, які не вписуються в жорстку унормовану систему «культурних галузей». Створення Українського культурного фонду не розв'язує цих проблем.

Культурна сфера переобтяжена застарілою інфраструктурою, яка з кожним роком все більше недофінансовується та не модернізується і тому втрачає спроможність надавати якісні послуги. Неефективність бюджетних витрат на культурні призначення та низький рівень витрат на культуру в мінімальному споживчому кошику призводять до нівелювання її ідеологічної, просвітницької та інноваційної ролі. Водночас поточне фінансування несправедливе та не відповідає її доданій вартості.

Чинна система охорони авторських та суміжних прав не забезпечує адекватного захисту прав інтелектуальної власності. Поступовий занепад та неувага до об'єктів нематеріальної та матеріальної культурної спадщини продовжує негативно впливати на здатність суспільства охороняти та передавати традиції, що унеможлиблює створення, інтерпретацію та збереження символів, які формують світогляд народу та надають життю сенс.

Унаслідок проблем в культурно-мистецькій освіті громадяни недостатньо володіють навичками, які формуються в культурному полі. Рівень культурної компетентності та культурних практик українців значно нижчий, ніж у мешканців європейських країн.

Нова культурна політика повинна створити умови для застосування інновацій, стимулювання творчих індустрій, захисту інтелектуальної власності та має стати першочерговим засобом для модернізації суспільства, що забезпечить ріст економіки та розвиток людського капіталу.

ЦІЛЬ 1. Нова культурна політика активізує процеси суспільного розвитку

1. Сформуванню відповідно до сучасних викликів та можливостей довгострокове бачення культурної політики та культурних практик в Україні.

2. Напрацювати стратегії з розвитку ККІ в країні і регіонах, які базуються на розкритті людського потенціалу та виробленні модерних суспільних компетенцій.

3. Підтримувати проекти та програми здійснення інноваційних форм культури, націлені на ріст соціальної динаміки та адаптацію українського суспільства до глобальних процесів.

Рішення приймає: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство культури України.

ЦІЛЬ 2. Ефективна модель урядування у сфері культури на засадах відкритого доступу

1. Перейти від галузевого до функціонального типу управління, дерегуляції, застосування принципів ефективності, прозорості та публічності.

2. Розширити співпрацю між Міністерством культури України та іншими центральними органами влади й органами місцевого самоврядування в розробці проектів нормативно-правових актів, координації дій у впровадженні культурної політики.

3. Делегувати місцевому самоврядуванню певні повноваження з культурної політики із запровадженням індикаторів ефективності урядування.

4. Демократизувати управління в культурі шляхом розширення саморегуляції та самоорганізації культури.

5. Базувати рішення на фаховому аналізі даних, зокрема створити систему постійного моніторингу культурних процесів, оцінки впливу, у межах стратегічного планування, а також заохочувати дослідження культурних процесів.

6. Впровадити (та вдосконалювати) методологію для підрахунку економічного внеску культурних та креативних індустрій у ВВП за видами культурно-мистецької діяльності і в розрізі областей.

7. Організувати підготовку нових менеджерів у сфері культури, які були б здатні застосовувати новітні управлінські практики.

Рішення приймає: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство культури України, органи місцевого самоврядування.

ЦІЛЬ 3. Сприятливі умови для створення та споживання культурних благ

1. Удосконалити нормативно-правову базу для розвитку ККІ в частині спрощення господарчої діяльності у сфері культури, а також підвищення якості та інтенсивності культурного споживання.

2. Усунути обмеження на використання бюджетних коштів, у тому числі зняти заборону на одночасне фінансування проекту з центрального і місцевого бюджетів, поєднання державних коштів з іншими джерелами фінансування.

3. Збільшити норми фінансування культури з державного та місцевих бюджетів, у тому числі із застосуванням світової практики спрямування на культуру частини коштів від лотерей і (або) акцизів.

4. Запровадити довготермінові преференції для культурно-мистецького сектору шляхом надання податкових пільг і звільнення від сплати митних платежів.

5. Створити систему економічних стимулів для залучення позабюджетних, меценатських та інших благодійних коштів до фінансування культурно-мистецької діяльності, у тому числі для спеціалізованих фондів.

6. Сприяти державно-приватному партнерству для здійснення культурологічних та мистецьких проектів з фокусом на оновлення культурної інфраструктури, створення локальних центрів креативного бізнесу, генерування нових продуктів і формування інноваційних ринків.

7. Розробити й ухвалити державну програму приватизації державних та комунальних культурно-мистецьких підприємств, закладів і організацій (зі збереженням профілю діяльності), спростити надання в постійне

користування/оренду комунальних приміщень або інших публічних майданчиків для культурних ініціатив.

8. Забезпечити високий рівень захисту інтелектуальної власності, зокрема:

8.1. привести законодавство з інтелектуальної власності у відповідність до вимог ЄС й міжнародних угод, до яких приєдналася Україна;

8.2. вдосконалити систему збору, розподілу та виплати винагороди авторам і суб'єктам суміжних прав (підвищити її дієвість, справедливість і прозорість) шляхом належного унормування інституту колективного управління майновими правами;

8.3. налагодити систему бухгалтерського обліку та оцінки нематеріальних активів (балансової та позабалансової звітності);

8.4. заохочувати до формування правової культури «чесних користувачів» в Україні.

9. Стимулювати культурне споживання шляхом збільшення в мінімальному споживчому кошику витрат на задоволення культурних потреб.

Рішення приймає: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство культури України, органи місцевого самоврядування.

ЦІЛЬ 4. Всебічний захист та актуалізація культурної спадщини

1. Законодавчо забезпечити належний рівень охорони матеріальних та нематеріальних об'єктів культурної спадщини з імплементацією у вітчизняне законодавство європейських та міжнародних норм.

2. Здійснити облік (ідентифікацію) об'єктів рухомої та нерухомої культурної спадщини з одночасним оприлюдненням їх реєстрів у формі відкритих даних.

3. Впровадити ефективну систему охорони археологічної спадщини: визначити компетенцію органів врядування, впровадити процедури консультацій із громадськістю про плани розвитку територій та використання (зберігання, відновлення) культурно-історичного ландшафту.

4. Запровадити фінансові стимули для заохочення інвестицій з приватного сектору (у т. ч. шляхом державно-приватного партнерства) в об'єкти національної культурної спадщини, які мають потенціал стати потужними джерелами генерування доходів для місцевих громад.

5. Запровадити державну програму популяризації культурної і природної спадщини. Створити умови для розкриття виховного, світоглядного, туристичного потенціалу об'єктів культурної спадщини, презентації української культурної спадщини за кордоном.

Рішення приймає: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство культури України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, органи місцевого самоврядування.

ЦІЛЬ 5. Розвинутий освітній, інноваційний та комунікаційний потенціал культури

1. Збільшити вимоги до результатів навчання та компетенцій у стандартах освіти відповідно до Європейської рамки кваліфікацій та Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, у тому числі їх культурної компоненти.

2. Здійснити адаптацію кращих світових практик у мистецьких та культурознавчих закладах освіти.

3. Підтримувати всі форми неформальної освіти на базі культурних інституцій будь-якої форми власності.

4. Стимулювати інновації через посилення міжсекторальної взаємодії між представниками творчого сектору, освіти, бізнесу, науки тощо.

5. Створити умови для розвитку творчості та інновацій у регіонах, сприяти вільному доступу громадян до розмаїття наукових та мистецьких робіт та нових інформаційних технологій.

6. Заохочувати мас-медіа збільшувати культурно-освітній контент, сприяти популяризації позитивних ціннісних орієнтирів, довіри та почуття гідності.

7. Консолідувати суспільство й активізувати інтеграцію виключених спільнот (вимушених переселенців, етнічних, культурних, гендерних меншин, людей з інвалідністю та ін.) у суспільне життя через мистецтво та цінності.

8. Запровадити ефективні підходи до промоції української культури за кордоном, зокрема через механізми підтримки найбільш спроможних для цього суб'єктів культурного процесу.

Рішення приймає: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство культури України, органи місцевого самоврядування.